

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİ VE KARAR STRATEJİLERİ

Atılğan ERÖZKAN

Y.Doç.Dr. Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğt. Bil. Böl. atilgan@mu.edu.tr.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejilerini cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi ve ebeveyn tutumları açısından incelemektir. Bu çalışma betimsel yöntem kullanılarak yapılmıştır. Araştırma, Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesinden küme örnekleme yöntemiyle seçkisiz olarak belirlenen 504 kişi üzerinde (241 kız; 263 erkek) gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi ve Karar Stratejileri Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizleri için SPSS/WINDOWS programı kullanılmış olup, gruplar arası farklılığı belirlemek için “*t* testi” ve “varyans analizi”, karar stratejileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkileri belirlemek için “korelasyon” kullanılmıştır. Araştırma bulguları, üniversite öğrencileri için bağlanma stillerinin alt boyutları olan “güvenli bağlanma” ve “korkulu bağlanma” üzerinde cinsiyetler ve ebeveyn tutumları arasında; karar stratejilerinin alt boyutları olan “bağımsız karar verme” üzerinde cinsiyetler ve ebeveyn tutumları; “mantıklı karar verme” ve “kararsızlık” üzerinde yaşlar ve ebeveyn tutumları arasında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonuçları, önceki bulgular ışığında bağlanma stilleri ve karar stratejileri kapsamında başka araştırma ve uygulamalara da yol gösterecek bağlamda tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bağlanma stilleri, karar stratejileri, üniversite öğrencileri.

ATTACHMENT STYLES AND DECISION MAKING STRATEGIES OF UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationships between university students' attachment styles and decision making strategies. Gender, age, grade and parenting styles differences were also searched in this context. For this purpose 504 (241 females; 263 males) students were randomly recruited from Muğla University Faculty of Education's various departments. To collect data, Information Form, Relationship Scales Questionnaire, and Decision Strategies Scale was used. SPSS for WINDOWS was used for data analyses, the group differences were tested by *t*-test and *F* statistics, correlational statistics was also employed to search for relationships between decision making strategies and attachment styles. The findings showed that there is a difference between the gender and parenting styles according to the scores that they got from the subdimensions of attachment styles “secure attachment” and “fearful attachment”; the gender and parenting styles according to the scores of the university students that they got from the subdimensions of decision strategies “independent decision making”, age and parenting styles according to the scores that they got from “logical decision making” and “indecision”. The results are discussed in the light of previous findings and in the context of attachment styles and decision making strategies providing a guide for future research and applications as well.

Key Words: Attachment styles, decision making strategies, university students.

GİRİŞ

Bağlanma, çocuk ve çocuğa bakım veren kişi arasında gelişen, çocuğun bakım veren kişiyle ilişki kurması, onu araması ve ona yönelik yakınlık arayışı davranışlarında bulunmasıyla kendini gösteren, özellikle stres durumlarında belirginleşen, devamlılığı olan ve yaşam boyu süren duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma davranışı ise bu duygusal bağın şekillenmesine ve daha sonraki ilişkilere aracılık etmesine hizmet eden davranışlar olarak açıklanmaktadır. Bağlanma davranışının en belirgin biçimde erken çocukluk döneminde gözlenmesi söz konusu olsa da, tüm yaşam evreleri boyunca -karar verme sürecinde olduğu gibi- gözlemlenebildiğinin belirtilmesi gerekir. Hemen hemen tüm insanlarda görüldüğü için, insan doğasının ayrılmaz bir parçası olarak görülür (Bowlby, 1988). Bağlanma kuramı (Bowlby, 1969, 1973, 1979, 1982), bebeklikte ebeveynlerle kurulan ilk ilişkilerin yaşamın ileriki dönemlerinde diğer insanlarla kurulacak ilişkileri etkileme biçimine vurgu yapmıştır. Bağlanma kuramına göre, yaşamın erken yıllarında kurulan ilk ilişkilerin niteliği ileriki yıllarda kurulacak ilişkilerin niteliğini de belirlemekte ve yetişkinlikte kurulacak ilişkilere rehberlik etmektedir (Collins ve Read, 1990).

Bireylerin bağlanma stillerinin oluşmasında ebeveynler anahtar rolü oynamaktadır. Bağlanma stillerindeki bireysel farklılıkların, çocuğun bakım veren kişiye yönelik ihtiyaç duyduğunda ulaşılabilir olup olmadığı ya da karşılık verici olup olmadığına ilişkin algılarından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı ve tutarlı şekilde davranan ebeveynlerin çocukları güvenli bağlanma stili geliştirirken, duygusal ve fiziksel yönden çocuğun ihtiyaçlarını karşılamayan ebeveynlerin çocukları ise güvensiz bağlanma stili geliştirmektedirler. Yaşamın erken yıllarında geliştirilen bağlanma ilişkisi sonraki dönemde yaşanan ilişkileri de etkilemektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip çocuklar özgüven sahibidirler ve yetişkinlikte sosyal ve yakın ilişkilerinde güvenli bağlanma davranışı gerçekleştirirler. Güvensiz bağlanma stili geliştiren çocuklar kendilerini daha değersiz gördükleri ve başkalarına daha az güvendikleri için yetişkinlikte kişisel ve kişilerarası ilişkilerde sorunlar yaşamakta ve uyum problemleri göstermektedirler (Collins ve Read, 1990; Rice ve Mirzadeh, 2000).

Bireyler çocukluklarından itibaren temel bakım veren kişilerle etkileşimleri boyunca zihinsel modeller (internal workings models) geliştirirler. Bu modeller, bağlanma figürü ve benliğe ilişkin beklentileri de kapsayan dinamik temsillerdir. Bağlanma figürü ile kurduğu ilişkiyi temel alan bu beklentiler bireyin kişilerarası alandaki algılarını biçimlendirir ve gelecekte kuracağı ilişkilerdeki inançlara, duygulara ve davranışsal taktiklere hizmet eder. Bu durum bireylerin karar verme stillerinin oluşumuna da katkı sağlamaktadır (Tolan ve Soygüt, 2002). Kişilerarası şemalar kuramına göre benlik kişilerarası bağlamda gelişir ve kişilerarası olayların bilişsel temsillerini içerir. Kişilerarası şemalar olarak adlandırılan bu temsiller, bireylerin bağlanma figürleri ile olan etkileşimlerini devam ettirebilmeleri ve bireyin etkileşimlerini yordama olasılığını artırır. Bağlanma kuramı, insanların kendileri için önemli olan diğerleri (ebeveyn, yakın arkadaş/akran, romantik partner vb.) ile güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin ve gereksiniminin bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli ve gelişimsel açıdan işlevsel olduğunu ifade eder. Buna ek olarak, erken dönemlerdeki bağlanma biçimlerinin yetişkinlik dönemini etkilediği, kişilerarası şemaların bireylerin erken dönem bağlanma biçimleri ile birlikte oluşmaya başladığı da belirtilmektedir (Berscheid, 1994).

Bartholomew ve Horowitz (1991) geliştirdikleri benlik ve diğerleri bağlanma modelinde, güvenli, korkulu, kaygılı ve saplantılı olmak üzere dört bağlanma stilini ve her stilin davranış özelliklerini tanımlamışlardır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, kendilerini ve başkalarını olumlu değerlendirmektedirler. Kendilerini

olduğu gibi kabul eden bu stildeki bireyler başkalarını da değerli ve güvenilir algılayarak kabul edici davranışlar sergilemektedirler. Bu bağlanma stili geliştiren kişiler, sosyal hayatı olumlu algılamaktadırlar. Saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler kendilerini olumsuz, başkalarını olumlu değerlendirmektedirler. Bu stilde, bireyin kendine verdiği değer başkalarının onu kabul etmesine bağlıdır. Bu nedenle bu kişiler kendi değerliliğini onaylamak için ilişkilerinde başkalarının onayını kazanmak için çabalamaktadırlar. Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler kendilerini olumlu, başkalarını olumsuz değerlendirmektedirler. Bu kişiler kendilerine aşırı güvenirlere ama diğerlerine ilişki kuracak kadar güvenmezler. Bu stildeki bireylerin, ilişki kurarken kaygı düzeyleri düşük ve kaçınma davranışları yüksektir. Bu kişiler başkalarına karşı düşmanlık beslediklerinden ilişkilerinde soğukluk ve duygusal uzaklık gösterirler. Korkulu bağlanma stiline sahip bireyler hem kendini hem de başkalarını olumsuz değerlendirmektedirler. İlişkilerinde yakınlık istemektedirler ancak başkalarına güvenmedikleri ve reddedilmekten korktuklarından reddedilme ihtimalini ortadan kaldırmak için sosyal durumlardan ve yakın ilişkilerden kaçınmaktadırlar (Akt: Sümer ve Güngör, 1999). Bu açıklamalara paralel güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin kişi içi ve kişilerarasında uyumlu olmaları bağlamında verdikleri kararların sağlıklı ve gerçekçi olduğundan; güvensiz bağlanma stili geliştiren bireylerin ise kişi içi ve kişilerarası uyum problemleri bağlamında sağlıklı ve gerçekçi karar vermekte güçlükleri bulunduğundan söz edilmesi oldukça önemlidir. Her bir bağlanma stili farklı kişilik özellikleriyle farklı düzeyde ve türde kişilerarası problemlerle ilişkilidir. Karar verme stillerinin de aynı şekilde farklı kişilik özellikleriyle farklı düzeyde ve türde kişilerarası yaşam problemleriyle ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu noktada karar ve karar verme stillerinin irdelenmesi gerekmektedir.

İnsanın tüm eylem ve davranışı bilinçli ya da bilinçsiz olarak bir karar verme işlemidir. Fakat uygun ve doğru kararlar bireyin yaşamında olumlu değişim ve gelişmelere sebep olurken, yanlış kararlar bireyin yaşamını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. İnsan günlük yaşantısı içinde birçok karar verme durumunda kalmaktadır. Verilen bu kararların insan hayatı üzerindeki etkisi az olduğunda, çoğu zaman bireyler üzerinde çok iyi düşünmeden gelişigüzel karar verilebilmektedir. Ancak okul ve meslek seçimi, eş seçimi gibi insan yaşamını önemli ölçüde etkileyecek bazı kararlar ki, bunlar üzerinde detaylı bir şekilde düşünmeyi gerektirmektedir (Çoban ve Hamamcı, 2006). Belli bir problemin çözümüne yönelik gerçekçi bir karar, bireyin kendi içinde yaşadığı endişeyi ve karmaşayı azaltmakta, bunun sonucu olarak da iyi oluş düzeyinin yükselmesine yol açmaktadır. Uygun ve gerçekçi bir kararın verilmesi de doğru bilgilerin elde edilmesi ve elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi ile olanaklıdır. Karar verme davranışı, yaşamın her aşamasında kendini göstermektedir. Sağlıklı bir birey olmanın ölçütlerinden biri olan bireyin kişi içi uyum derecesi, vereceği kararın sonucuna bağlı olduğu gibi karar sonrası yaşanması olası duygulara da bağlı olmaktadır. Karar öncesi ve sonrasında yaşanan duygular her zaman olumlu olmamaktadır. Karar verme durumu, bir problemin ortadan kaldırılmasına yönelik olmakla birlikte başka problemlerin ortaya çıkmasına da neden olabilmektedir (Byrness & McClenny, 1994).

Yapılan araştırmalar başarılı kararlar veren bireylerin tüm bilgileri ve gerçekleri topladıklarını, karar verme güçlüğü çekenlerin ise karar verme anında sürekli bir problemden diğerine geçtiklerini göstermektedir. Başarılı karar verme sürecinin öğeleri şu şekilde sıralanabilir: a) problemi tanımlamak, b) hedefleri ve değerleri belirlemek, c) çözüm alternatifleri üretmek, d) her alternatifin olası sonuçlarıyla ilgili olabildiğince çok bilgi toplamak, d) sağlıklı karar vermeyi engelleyen psikolojik faktörlerin farkına varmak, e) çözüm alternatiflerini

değerlendirmek, f) her alternatifin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirdikten sonra en uygun olanı seçmek, g) seçilen alternatifini kabullenmek, h) seçimi uygulamak (Channing, 2000). Karar verme sürecinde problemlerin kökenine inmek, tekrarlanan problemleri ortadan kaldırmak, yenilikçi çözümler üretmek, alternatifler arasında en doğru seçimi yapmak, doğru soruları sorarak ilgili kişi ve kaynaklardan bilgi toplamak ve herkesin deneyimlerinden yararlanmayı bilerek, bilgiyi sistematik bir şekilde analiz etmek de vardır. Karar verme becerisi (yetisi) ise bireylerin bilgilerini, yeteneklerini ve deneyimlerini problemlerin çözümünde etkin bir biçimde kullanabilme yetenekleridir. Karar verme becerileri: a) bilgiyi kullanma, b) olasılıkları doğru değerlendirme, c) kararların yararlı-yararsız yönlerini değerlendirme, d) değişik seçeneklerin sonuçlarını değerlendirmeyi içermektedir (Hammond, 2002).

Karar verme durumunda, bireylerin farklı stratejiler kullandıkları belirlenmiştir. Karar verme stratejisi, bireyin, karar vermesi gereken bir durumla karşılaştığında, nasıl davranacağını belirlemesi işlemine denir (Ersever, 1996). Bu stratejilerin birbiriyle birleşik olarak kullanılmasının mümkün olduğu belirtilmektedir. Karar verme durumunda kullanılan stratejiler daha önceden planlanarak uygulanabildiği gibi, karar verme durumuyla yüzleşme anında da belirlenebilmektedir. Karar verme stratejileri, kullandıklarında harcanılan çaba ve etkililikleri açısından farklılıklar gösterebilmektedir (Payne, Bettman ve Johnson, 1993). Karar verme davranışının ortaya çıkabilmesi için: a) karar verme gereksinimini ortaya çıkaran bir seçme sorunu ve bu sorunun birey tarafından hissedilmesi, b) güçlüğü giderecek birden fazla seçeneğin bulunması, c) bireyin seçeneklerden birine yönelme özgürlüğüne sahip olması gerekir. Bu koşullar sağlandığında bireyin bir karar vermesi beklenir. Ancak bireyler karar verirken farklı stratejiler kullanabilmektedirler. Örneğin bazı bireyler uygun ve gerçekçi, mantıklı ve planlı karar verme biçimini benimserken, bazıları bağımlı, sezgisel ve kadere karar biçimlerini benimsemektedirler (Dinklage, 1969). Davranışla ilgili terminolojinin ilk kuramsal açıklamalarına dayanarak dört karar verme stili tanımlanmıştır: a) rasyonel karar verme stili, alternatiflerin mantıklı değerlendirildiği ve araştırıldığı; b) sezgisel karar verme stili önsezi ve duygulara güvenin yaşandığı; c) bağımlı karar verme stili, başkalarının öneri ve yönergelerinin değerlendirildiği; d) kaçınma karar verme stili; karar vermeden kaçınma eğiliminin yaşandığı stildir (Scott & Bruce, 1995). Dört karar verme stratejisi şu şekilde de açıklanmaktadır: a) Mantıklı karar verme stratejisi; karar verirken seçenekleri dikkatle inceleme ve her birinin olumlu ve olumsuz yanlarını değerlendirme ve bunun sonucunda bir karara ulaşma sürecidir; b) İçtepisel karar verme stratejisi, seçenekler üzerinde yeterince düşünmeden, içten geldiği gibi karar verme biçimidir; c) Bağımsız karar verme stratejisi; başkasından yardım almadan kendi başına karar verebilmedir; d) Kararsızlık ise, verdiği kararı hemen değiştirmek isteme, hiçbir karardan hoşnut olmama durumu olarak tanımlanmaktadır (Kuzgun, 1992).

Başka bir çalışmada da karar verme stilleri dört boyutta incelenmiştir: Bunlar, rastgele-içsel bilgi toplama stili, rastgele-dışsal bilgi toplama stili, sistemli-içsel bilgiyi analiz etme stili ve sistemli-dışsal bilgiyi analiz etme stildir. Rastgele-içsel ve dışsal bireyler karar vermede bilgi toplarken, uzun vadeli hedefler koyup üzerinde düşünüp araştırma yapmamakta, daha çok seçenekler üzerinde düşünüp denemeyi tercih etmektedirler. Sistemli içsel ve dışsal bilgiyi analiz etme eğiliminde olan bireyler ise, hedefler üzerinde fazlasıyla düşünmekte ve uzun vadeli hedefler üzerinde durmaktadırlar (Johnson, 1978). Karar verme alternatif çözümler arasında en uygun olanının seçilmesi eylemidir. Bireyler yaşamlarını aldıkları kararlarla biçimlendirmektedirler. Sağlıklı kararlar alınabildiği sürece yaşama dair sorumluluk alma ve bu sorumlulukları yerine getirebilme söz konusu olmaktadır. Karar, problemleri çözmek için bir araçtır. Karar verme süreci ise bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları

problemleri çözmek için gerçekleştirdikleri karar vermeye ilişkin eylem ve işlemlerdir. Karar vermede çeşitli seçenekler arasından birinin seçilmesi durumunda hangi sonuçların ortaya çıkacağı düşünülmesi karar verme sürecinin en önemli yönüdür. Bu bağlamda son ergenlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin buldukları dönemin zorlayıcı yapısı içerisinde karar verme sürecini nasıl işlettiklerinin/işleteceklerinin bilinmesi gerekmektedir. Karar verme sürecinde strateji geliştirme ve dolayısıyla karar verme stratejileri oluşturma bilişsel yönü ağır basan bir süreç olduğundan -bilişsel temsilleri içerdiğinden-, bireylerin karar verme stillerinin bağlanma stilleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bağlanma stillerinin bireylerin karar verme stilleri üzerinde etkilerinin oluşu varsayılmaktadır. Bu çalışmada amaç, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejileri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi olduğundan; kişisel ve kişilerarası bağlamda oldukça önemli olan bu iki değişkenin son ergenler açısından -üniversite öğrencilerinin sahip oldukları güvenli bağlanma stillerinin, sağlıklı ve gerçekçi karar stratejileri geliştirmelerini kolaylaştırmasına ilişkin- etkilerinin ortaya konması hedeflenmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejilerini cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi ve ebeveyn tutumları açısından incelemeye dönük niceliksel ve ilişkisel bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırma grubu 504 kişiden oluşmuştur. Araştırma, Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinden küme örnekleme yöntemiyle seçkisiz olarak belirlenen 504 kişi üzerinde (241 kız; 263 erkek) gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan grubun sayısal dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Araştırma Grubunun Sosyo-Demografik Özellikleri

DEĞİŞKEN	FAKTÖR	n	x
CİNSİYET	Kız	241	48
	Erkek	263	52
	18-19	103	20
YAŞ	20-21	152	30
	22-23	130	26
	24-25	119	24
SINIF DÜZEYİ	1. sınıf	111	22
	2. sınıf	144	29
	3. sınıf	126	25
EBEVEYN TUTUMU	4. sınıf	123	24
	Otoriter	107	21
	Demokratik		24
	İlgisiz	123	18
EBEVEYN TUTUMU	Koruyucu		21
	Tutarsız	89	16
		104	
		81	

Veri Toplama Araçları

Bilgi Formu

Bu formda örnekleme oluşturan üniversite öğrencileri hakkında cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi ve ebeveyn tutumları gibi demografik özelliklere ilişkin bilgiler yer almıştır.

İlişki Ölçekleri Anketi

Ölçek 30 maddeden oluşmakta ve farklı maddeler toplanarak dört bağlanma prototipini (güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stilleri) ölçmek amaçlanmaktadır (Griffin & Bartholomew, 1994). Ölçekte yer alan her bir madde bireylerin kendilerini ve yakın ilişkilerdeki tutumlarını ne derece tanımladıklarını gösterecek şekilde 7 basamaklı bir ölçek üzerinde (1=Beni hiç tanımlamıyor; 7=Tamamıyla beni tanımlıyor) işaretlenmektedir. Ölçeğin alt ölçeklerinin alfa değerleri .70 civarındadır. Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. Yapılan faktör analizinde 30 madde dört faktör altında toplanmıştır. Alt ölçekler arasındaki güvenirlik katsayıları .41 ile .71 arasındadır, ölçeğin test-tekrar test güvenirliğinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları güvenli bağlanma alt ölçeği için .74, saplantılı bağlanma alt ölçeği için .67, kayıtsız bağlanma alt ölçeği için .63 ve korkulu bağlanma alt ölçeği için .73 olarak bulunmuştur.

Karar Stratejileri Ölçeği

Öğrencilerin karar verme tarzlarını değerlendirmek amacıyla Karar Stratejileri Ölçeği (Kuzgun, 1992) kullanılmıştır. Ölçekte, mantıklı, içtepisel, bağımsız ve kararsızlık olmak üzere dört karar verme stratejisi yer almaktadır. Ölçekte her bir alt boyutta 10 madde olmak üzere 40 madde bulunmaktadır. Ölçeğe verilen yanıtlar ise hiç uygun değil, pek uygun değil, biraz uygun, uygun ve çok uygun olmak üzere Likert türünde yanıtlanmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarına ait iç tutarlılık katsayıları .55 ile .74 arasındadır. Ölçeğin test- tekrar test yöntemi ile belirlenen güvenirliği ise alt boyutlar açısından incelendiğinde .52 ile .86 arasında değişmektedir. Bu çalışmada Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları mantıklı karar verme alt ölçeği için .78, içtepisel karar verme alt ölçeği için .65, bağımsız karar verme alt ölçeği için .76 ve kararsızlık alt ölçeği için .64 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmaya yalnızca Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesinden gönüllü olan öğrenciler -öğretmen adayları- katılmıştır. Diğer Fakültelerden öğrenciler araştırmaya dahil edilmemişlerdir. Katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirildikten sonra Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi ve Karar Stratejileri Ölçeğini doldurmuşlardır. Katılımcılar ebeveyn tutumlarına ilişkin olarak ölçek doldurmamışlar; Bilgi Formu'nda ayrıntılı olarak açıklanmış olan ebeveyn tutumlarından kendilerine uygun olarak düşündükleri -algıladıkları- ebeveyn tutumunu işaretlemişlerdir. Elde edilen veriler, ANOVA, "t testi" ve korelasyon kullanılarak SPSS/WINDOWS -16.0- programı ile incelenmiştir. Veriler $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bulgular bölümünde öğrencilere uygulanan Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi ve Karar Stratejileri Ölçeğinden elde edilen veriler ve bu verilerin istatistiksel teknikler sonucu ortaya çıkan bulguları ile bu bulgulara ilişkin yorumlar sunulmaktadır. Bağlanma stilleri ve karar stratejileri değişkenleri cinsiyetler açısından *t*- testi ile incelenmiştir. Bağlanma stillerinin alt boyutlarından olan güvenli bağlanmadan alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=3.21, p<0.05$), erkeklerin ortalamaları (3.39), kızların ortalamalarından (3.23) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Korkulu bağlanmadan alınan puanlar açısından da cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=3.97, p<0.01$), kızların ortalamaları (3.77), erkeklerin ortalamalarından (3.48) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Saplantılı bağlanma ($t=1.00, p>0.05$) ve kayıtsız bağlanmadan ($t=0.30, p>0.05$) alınan puanlar açısından ise cinsiyetler arasında fark bulunmamıştır. Karar stratejilerinin alt boyutlarından olan bağımsız karar verme stratejisinden alınan puanlar açısından cinsiyetler arasında fark bulunmuştur ($t=3.25, p<0.05$), erkeklerin ortalamaları (3.55), kızların ortalamalarından (3.37) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Mantıklı karar verme ($t=1.59, p>0.05$), içtepsel karar verme ($t=1.34, p>0.05$) ve kararsızlıktan ($t=1.26, p>0.05$) alınan puanlar açısından ise cinsiyetler arasında fark bulunmamıştır.

Bağlanma stilleri ve karar stratejileri değişkenleri yaş düzeyleri açısından *F*- testi ile incelenmiştir. Bağlanma stillerinden alınan puanlar açısından yaş düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Güvenli bağlanma ($F=0.87, p>0.05$), saplantılı bağlanma ($F=1.84, p>0.05$), kayıtsız bağlanma ($F=0.58, p>0.05$) ve korkulu bağlanma ($F=1.99, p>0.05$). Karar stratejilerinin alt boyutlarından olan mantıklı karar verme stratejisinden alınan puanlar açısından yaş düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=3.71, p<0.05$), yaşları 24-25 olan bireylerin ortalamaları (3.75); yaşları 22-23 olan bireylerin ortalamaları (3.55), yaşları 20-21 olan bireylerin ortalamaları (3.48) ve yaşları 18-19 olan bireylerin ortalamalarından (3.39), daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kararsızlıktan alınan puanlar açısından da yaş düzeyleri arasında fark bulunmuştur ($F=3.01, p<0.05$), yaşları 18-19 olan bireylerin ortalamaları (3.89); yaşları 20-21 olan bireylerin ortalamaları (3.77), yaşları 22-23 olan bireylerin ortalamaları (3.69) ve yaşları 24-25 olan bireylerin ortalamalarından (3.60) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. İçtepsel karar verme ($F=0.58, p>0.05$) ve bağımsız karar verme stratejilerinden ($F=1.91, p>0.05$) alınan puanlar açısından ise yaş düzeyleri arasında fark bulunmamıştır.

Bağlanma stilleri ve karar stratejileri değişkenleri sınıf düzeyleri açısından *F*- testi ile incelenmiştir. Bağlanma stilleri ve karar stratejilerinden alınan puanlar açısından sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır. Güvenli bağlanma ($F=0.90, p>0.05$), saplantılı bağlanma ($F=1.81, p>0.05$), kayıtsız bağlanma ($F=0.70, p>0.05$) ve korkulu bağlanma ($F=1.19, p>0.05$). Mantıklı karar verme ($F=1.08, p>0.05$); içtepsel karar verme ($F=1.42, p>0.05$); bağımsız karar verme ($F=0.80, p>0.05$) ve kararsızlık ($F=1.77, p>0.05$).

Bağlanma stilleri ve karar stratejileri değişkenleri ebeveyn tutumları açısından *F*- testi ile incelenmiştir. Bağlanma stillerinin alt boyutlarından olan güvenli bağlanmadan alınan puanlar açısından ebeveyn tutumları arasında fark bulunmuştur ($F=4.00, p<0.01$), ebeveynlerinin demokratik tutum sergilediğini düşünen -algılayan- bireylerin ortalamaları (3.97); ebeveynlerinin koruyucu (3.75), tutarsız (3.57), ilgisiz (3.53) ve otoriter (3.50) tutum sergilediğini düşünen bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı

bulunmuştur. Korkulu bağlanmadan alınan puanlar açısından da ebeveyn tutumları arasında fark bulunmuştur ($F=3.50$, $p<0.05$), ebeveynlerinin otoriter tutum sergilediğini düşünen bireylerin ortalamaları (3.99); ebeveynlerinin koruyucu (3.78), ilgisiz (3.76), tutarsız (3.69) ve demokratik (3.67) tutum sergilediğini düşünen bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Saplantılı bağlanma ($F=1.25$, $p>0.05$) ve kayıtsız bağlanmadan ($F=1.63$, $p>0.05$) alınan puanlar açısından ise ebeveyn tutumları arasında fark bulunmamıştır. Karar stratejilerinin alt boyutlarından olan mantıklı karar verme stratejisinden alınan puanlar açısından ebeveyn tutumları arasında fark bulunmuştur ($F=4.10$, $p<0.01$). Ebeveynlerinin demokratik tutum sergilediğini düşünen -algılayan- bireylerin ortalamaları (3.99); ebeveynlerinin koruyucu (3.67), otoriter (3.61), ilgisiz (3.58) ve tutarsız tutum sergilediğini düşünen bireylerin ortalamalarından (3.50) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bağımsız karar verme stratejisinden alınan puanlar açısından ebeveyn tutumları arasında fark bulunmuştur ($F=3.30$, $p<0.05$), ebeveynlerinin demokratik tutum sergilediğini düşünen bireylerin ortalamaları (3.99); ebeveynlerinin koruyucu (3.60), ilgisiz (3.90), tutarsız (3.62) ve otoriter (3.59) tutum sergilediğini düşünen bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kararsızlıktan alınan puanlar açısından da ebeveyn tutumları arasında fark bulunmuştur ($F=3.00$, $p<0.05$), ebeveynlerinin tutarsız tutum sergilediğini düşünen bireylerin ortalamaları (3.95); ebeveynlerinin otoriter (3.90), koruyucu (3.69), ilgisiz (3.67) ve demokratik (3.61) tutum sergilediğini düşünen bireylerin ortalamalarından daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. İçtepişel karar verme stratejisinden alınan puanlar açısından ise ebeveyn tutumları arasında fark bulunmamıştır ($F=0.95$, $p>0.05$).

Yapılan korelasyon işleminde bağlanma stilleri ve karar stratejileri arasındaki ilişkiler Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ile incelenmiştir. Bağlanma stillerinin alt boyutlarından olan güvenli bağlanma ile mantıklı karar verme ($r=0.42$, $p<0.01$) ve bağımsız karar verme ($r=0.39$, $p<0.01$) arasında orta düzeyde, pozitif yönde; içtepişel karar verme ($r=-0.32$, $p<0.01$) ve kararsızlık ($r=-0.44$, $p<0.01$) arasında ise orta düzeyde, negatif yönde; saplantılı bağlanma ile mantıklı karar verme ($r=-0.40$, $p<0.01$) ve bağımsız karar verme ($r=-0.31$, $p<0.01$) arasında orta düzeyde, negatif yönde; içtepişel karar verme ($r=0.24$, $p<0.01$) ve kararsızlık ($r=0.25$, $p<0.01$) arasında ise düşük düzeyde, pozitif yönde; kayıtsız bağlanma ile mantıklı karar verme ($r=-0.31$, $p<0.01$) arasında orta düzeyde, negatif yönde; içtepişel karar verme ($r=0.15$, $p<0.05$), bağımsız karar verme ($r=0.20$, $p<0.05$) ve kararsızlık ($r=0.24$, $p<0.01$) arasında ise düşük düzeyde, pozitif yönde; korkulu bağlanma ile mantıklı karar verme ($r=-0.47$, $p<0.01$) ve bağımsız karar verme ($r=-0.32$, $p<0.01$) arasında orta düzeyde, negatif yönde; içtepişel karar verme ($r=-0.29$, $p<0.01$) arasında düşük düzeyde, negatif yönde; kararsızlık ($r=0.31$, $p<0.01$) arasında ise orta düzeyde, pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu bulunmuştur.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada bağlanma stillerine ilişkin cinsiyetler arasında yapılan karşılaştırmada, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha güvenli; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha korkulu bağlanma stillerine sahip oldukları görülmektedir. Bağlanma stilleri bebeklik döneminden itibaren anne-bebek bağlanması ile şekillense de erken çocukluk yaşantıları ve bu dönemde çocuk için önemli olan diğer insanların yükleme biçimleri de diğer etkenler olabilmektedir. Çocuk yetiştirme stilleri ve cinsiyet rollerine ilişkin olarak kız ve erkek çocuklarına olan yükleme biçimlerinin farklılaşması bağlamında cinsiyetler arasında farklılıkların oluşabileceği kanısı kız ve

erkek çocukları tarafından farklı bağlanma stillerinin geliştirilebileceğini de düşündürmektedir. Bağlanmaya ilişkin olarak cinsiyetler arasında farklılıkların olduğunu, güvenli bağlanma ilişkisinin erkekler tarafından daha fazla geliştirildiğini vurgulamış olmaları yönündeki bulguların (Bartholomew & Horowitz, 1991; Blatt & Blass, 1990; Erözkan, 2004; Josselson, 1988; Kaplan & Klein, 1985; Leondari & Kiosseoglou, 2000; Rapoza & Yalçınkaya, 1998; Yılmaz, 2007) bu araştırmanın bulgularıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Karar stratejilerine ilişkin cinsiyetler arasında yapılan karşılaştırmada ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha bağımsız karar verme stiline sahip oldukları görülmektedir. Karakaş (1999) kız öğrencilerin bağımlı karar verdikleri, erkek öğrencilerin ise bağımsız karar verdiklerini belirtmektedir. Mau (2000) ve Tiryaki (1998) karar stratejilerine ilişkin olarak cinsiyetler arasında farklılıkların olduğunu, bağımsız karar verme stiline erkekler tarafından daha fazla geliştirildiğini vurgulamışlardır. Kuzgun (1992) Karar Stratejileri Ölçeği'nin geliştirilmesi ve standardizasyonu kapsamında yaptığı çalışmalarda liseye devam eden kız ve erkek öğrencilerin karar stratejileri açısından farklılık gösterdiğini; kız öğrencilerin mantıklı, bağımlı ve kararsızlık stratejisi alt ölçekleri puan ortalamalarının erkeklerden yüksek ve erkeklerin içtepisel karar alt ölçeğinden aldığı puanların da kızlardan yüksek olduğunu bulmuştur. Kesici (2002)'nin üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerini psikolojik ihtiyaç örüntüleri ve özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelendiği araştırmasında cinsiyete göre mantıklı karar verme stratejisi açısından anlamlı fark bulunurken bağımsız, içtepisel ve kararsız karar verme stratejileri açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Kızların mantıklı karar verme stratejisi puan ortalamaları erkek öğrencilerden önemli düzeyde yüksek bulunmuştur. Alver (2004) psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi alan öğrencilerin karar verme stratejilerini çeşitli değişkenlere göre incelediği araştırmasında, cinsiyete göre, bağımsız ve içtepisel karar verme stratejisi puan ortalamaları arasında erkeklerin lehine anlamlı bir farklılaşma olduğunu, cinsiyete göre mantıklı karar verme ve kararsızlık puan ortalamaları arasında ise anlamlı bir farklılaşma olmadığını bulmuştur. Deniz (2002)'in üniversite öğrencilerinin karar verme stratejileri ve sosyal beceri düzeylerini TA-Baskın Ben Durumları ve bazı özlük niteliklerine göre karşılaştırmalı olarak incelediği çalışmada üniversite öğrencilerinin özlük nitelikleri ile ilgili olarak kızların mantıklı karar verme stratejisi puanlarının erkeklerden yüksek olduğunu bulmuştur. Tiryaki (1997) ise kız öğrencilerin içtepisel stratejileri puanlarının ortalamasının erkek öğrencilerden; erkek öğrencilerin bağımsız karar verme stratejileri puanlarının ise kız öğrencilerden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Önceki bulguların, bu araştırmanın bulgularını desteklediği görülmektedir. Friedman ve Man (1993) ve Osipow ve Reed (1985) ise karar verme durumunda erkeklerin, kadınlara göre daha fazla kararsız olduğunu vurgulamaktadır.

Izgar (2003) okul yöneticilerinin karar verme stratejileri ve yeterliklerini incelediği araştırmasında kadın yöneticilerin bağımsız karar verme stratejileri puan ortalamalarının erkek yöneticilerden yüksek olduğunu bulmuştur. Taşdelen (2002) ise öğretmen adaylarının farklı psikososyal değişkenlere göre karar verme stillerini incelediği araştırmasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma olmadığını bulmuştur. Tekin, Özmutlu ve Erhan (2009) da karar verme stillerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını bulmuşlardır. Leaper (1998) de karar verme sürecini cinsiyete göre incelemiş ve anlamlı bir farklılaşma olmadığını bulmuştur. Bu araştırmalardan elde edilen bulguların ise araştırmamızın bulgularını desteklemediği görülmektedir. Toplumumuzda kızların erkeklere göre daha fazla boyun eğme, uyma ve yetinmeye dönük yetiştirilme biçimi ve erkek çocuklara ilişkin olumlu yüklemeler söz konusudur (Tezcan, 1973; Yörükoğlu, 1989). Erkeklerin gelecekte ailenin ekonomik sorumluluğunu yüklenen kişi olarak görülmesi de kız çocuğundan farklı bir statüye sahip olduğunun

bir göstergesidir (Merter, 1990). Bu bağlamda sosyo-kültürel açıdan ülkemizde cinsiyet rollerine ilişkin yükleme biçimlerinin farklılaşmasının erkekler için daha bağımsız olabileme/davranabilme ve dolayısıyla bağımsız karar alabilmenin alt yapısını sağladığı düşünülebilir.

Bağlanma stillerine ilişkin yaş düzeyleri arasında yapılan karşılaştırmada bağlanma stillerinin yaş düzeylerine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Karar stratejilerine ilişkin yaş düzeyleri arasında yapılan karşılaştırmada ise ortalamalar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Yaşları 24-25 olan bireylerin mantıklı; 18-19 olan bireylerin kararsızlık puanları ortalamalarının diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Alver (2004) de yaş gruplarına göre mantıklı karar verme puan ortalamaları arasında 21 yaş grubunun lehine ve kararsızlık puan ortalamaları arasında 17 yaş grubunun lehine anlamlı bir farklılaşma olduğunu, bağımsız ve içtepsel karar verme stratejisi puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığını belirtmiştir. Karşılaşılan çeşitli yaşam olayları ve edinilen deneyimler bağlamında artan yaşa bağlı olarak kararsızlıktan mantıklı karar vermeye doğru bir sürecin işleyebileceği varsayıldığında -özellikle üniversite öğrencilerine dönük olarak- daha üst yaş gruplarının verecekleri kararlar için daha ayrıntılı analiz yapabilecekleri düşünülebilir. Karar verme yetkinliğinin yaşa bağlı olarak arttığının vurgulanmış olduğu (Baron, Granato, Spranca, & Teubal, 1993) bir diğer araştırmanın bulgularının da araştırmamızın bulgularıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Bağlanma stilleri ve karar stratejilerine ilişkin sınıf düzeyleri açısından yapılan karşılaştırmada, bağlanma stilleri ve karar stratejilerinin sınıf düzeylerine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Deniz (2002)'in üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada da bağımsız, mantıklı ve içtepsel karar verme stratejilerinde sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı; kararsız karar verme stratejisinde ise birinci sınıf öğrencilerinin puanlarının dördüncü sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu bulunmuştur. Tiryaki (1997) ise üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerini sınıf, cinsiyet, anne-babanın eğitim düzeyi ve kendine saygı açısından incelemiş; üniversite birinci sınıf kararsızlık stratejisi puanlarının ortalamasının dördüncü sınıf öğrencilerinden yüksek olduğunu bulmuştur. Sinangil (1992)'in yönetici adayı olarak belirttiği işletme bölümü birinci ve son sınıfta okuyan üniversite öğrencileri üzerinde karar verme ile kaygı ilişkilerini incelediği araştırmasında, birinci sınıf öğrencilerinin karar verme stratejilerinde içtepsel boyut ağırlık kazanırken birinci sınıf öğrencilerinde mantıklı karar verme stratejisi ağırlık kazanmaktadır. Kararsızlık stratejisi açısından birinci sınıf öğrencilerinin bu stratejiyi daha çok kullandıkları görülmüştür. Kesici (2002)'nin araştırmasında da birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin içtepsel karar verme ve bağımsız karar verme stratejilerinde önemli düzeyde fark görülürken, mantıklı ve kararsız karar verme stratejilerinde anlamlı fark görülmemiştir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin içtepsel karar verme ve bağımsız karar verme stratejileri puan ortalamasının birinci sınıf öğrencilerinden yüksek olduğu belirtilmiştir. Alver (2004) de sınıf düzeylerine göre mantıklı ve içtepsel karar verme puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu bulmuştur. Önceki bulguların, bu araştırmanın bulgularını desteklemediği görülmektedir.

Bağlanma stillerine ilişkin, ebeveyn tutumlarına yönelik yapılan karşılaştırmada ebeveynlerinin demokratik tutum sergilediğini düşünen -algılayan- bireylerin daha güvenli; otoriter tutum sergilediğini düşünen -algılayan- bireylerin daha korkulu bağlanma geliştirdikleri görülmektedir. Bağlanma davranışı, annenin çocuğun ihtiyaçlarına ve işaretlerine verdiği cevap ve anne çocuk arasındaki etkileşime bağlı olarak şekillenmektedir. Dolayısıyla gelişimsel süreç içinde bebeğin duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarına duyarlı bir yetişkinle büyüyen bebekler, güvenli bağlanma tarzına sahip olmakta ve böylelikle gerek fiziksel, gerek bilisel, gerekse kisilik

gelişimi açısından gelişimleri daha hızlı ve olumlu yönde ilerlemektedir (Akbağ, 2007). Aile içi iletişimde çocukların bir birey olarak kabul gördüğü, sevgi ve hoşgörü ortamının olduğu evlerde büyüyen bireylerin daha güvenli; cezanın, baskı ve kontrolün olduğu ortamlarda büyüyen bireylerin daha korkulu bağlanma geliştirdikleri düşünülebilir.

Karar stratejilerine ilişkin ebeveyn tutumlarına yönelik yapılan karşılaştırmada ebeveynlerinin demokratik tutum sergilediğini düşünen -algılayan- bireylerin mantıklı; ebeveynlerinin demokratik ve ilgisiz tutum sergilediğini düşünen -algılayan- bireylerin bağımsız; ebeveynlerinin ilgisiz, tutarsız ve otoriter tutum sergilediğini düşünen -algılayan- bireylerin kararsızlık puanları ortalamalarının diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Eldeleklioğlu (1996) anne-baba tutumları ve karar verme stratejileri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasını üniversiteye devam eden 500 öğrenci üzerinde gerçekleştirmiş, demokratik ana-baba tutumuyla, mantıklı ve bağımsız karar verme arasında olumlu ilişki, kararsız olma arasında olumsuz ilişki bulmuştur. Koruyucu-istekçi ve otoriter ana baba tutumlarıyla kararsız olma arasında olumlu ilişki, otoriter ana-baba tutumuyla mantıklı karar verme arasında olumsuz ilişki bulunmuştur. Scott ve Bruce (1995)'un yapmış oldukları çalışmada da anne-babalarını demokratik olarak algılayan ergenlerin mantıklı ve bağımsız karar vermeleri arasında olumlu ilişki olduğu; ayrıca anne-babalarını koruyucu ve otoriter olarak algılayan ergenlerde ise kararsız ve içtepsel karar verme arasında ilişki bulunduğu belirtilmiştir. Önceki bulguların, bu araştırmanın bulgularını desteklediği görülmektedir. Karşılıklı anlayış ve işbirliğine dayalı bir aile ortamında büyüyen bireylerin -aile içi kararlarda ebeveynlerince düşüncesine başvurulmuş ve en doğru karar için çeşitli sorgulamalar yapmasına fırsat verilen- daha mantıklı ve yeri geldiğinde aile ortamının sağlamış olduğu özgüven alt yapısına ilişkin daha bağımsız kararlar alabileceği; ilgisiz ebeveynlere sahip olan bireylerin ise çeşitli durumlar karşısında ebeveynleri tarafından gerekli ve yeterli ilgiyi göremediklerinden karar verme noktasında daha kendi odaklı bağımsız kararlar alabileceği; ilgisiz, tutarsız ve otoriter ebeveynlere sahip olan bireylerin ise kararsız olabilecekleri düşünülebilir.

Bağlanma stilleri ile karar verme stratejileri arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüş olup, güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin kişi içi ve kişilerarasında uyumlu olmaları bağlamında sağlıklı ve gerçekçi kararlar aldıkları bilgisinden hareketle bu çalışmada da güvenli bağlanma ile mantıklı karar verme ve bağımsız karar verme stratejileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Güvenli bağlanma ile içtepsel karar verme ve kararsızlık stratejileri arasındaki ilişkiler ise negatif yöndedir. Güvensiz bağlanma stili geliştiren bireylerin ise -korkulu, saplantılı ve kayıtsız- kişi içi ve kişilerarası uyum problemleri bağlamında sağlıklı ve gerçekçi karar vermekte güçlükleri bulunduğundan bu çalışmada da güvenli bağlanma ile mantıklı karar verme ve bağımsız karar verme stratejileri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Psikolojik danışma ve rehberlik alanı için katkı getirebileceği düşünülen iki önemli değişkenin ele alındığı bu çalışmanın tek bir üniversite ve fakülteden seçilmiş bir son ergen grubunda yapılması ve çalışma grubunun küçük olması sonuçların genellenmesini önlemektedir. Bu sınırlılığına rağmen bağlanma stilleri ve karar stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesine dönük olarak ülkemizde yapılmış araştırmaların çok az oluşu bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Bu çalışma sonrasında benzer araştırmaların farklı üniversitelerde ve ortaöğretimde öğrenim gören öğrencileri de kapsayacak şekilde büyük örneklemeler üzerinde yürütülmesinin; belirtilen düzeylerdeki öğrencilerin sosyal ilişkilerini geliştirebilmelerinin sağlanması noktasında -bağlanma stilleri ve karar stratejileri gibi önemli değişkenler bağlamında- psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin etkinliğinin artırılmasında yararlı olacağı düşünülmektedir.

Birey, yaşamı süresince karar verme durumunda olduğu çeşitli durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bireyin vereceği kararlar, bazı durumlarda onun yaşamını önemli bir biçimde etkileyebilmektedir. Örneğin, ergenlik dönemi bireylerin gelecekteki yaşamlarına ilişkin önemli kararların verildiği yıllardır. Bu dönemde, genel olarak okul seçimi, meslek seçimi, arkadaş seçimi gibi önemli kararlar alınabilir (Kulaksızoğlu, 2000). Verilecek bu kararlar, ergenin uyumunu etkileyebilir ve gelecekteki yaşamını biçimlendirebilir. Bireyin güvenli bağlanmaya sahip olması, gerçekçi ve sağlıklı kararlar almasında kendini yeterli hissetmesi için ailenin demokratik tutumunun ve kararlara ortak katılımın sağlanmasının olumlu etkileri ebeveynlerce bilinmelidir. Ailelerin demokratik tutum geliştirmeleri bağlamında gerekli eğitimsel destek sağlanmalıdır. Bu bağlamda gerek ilköğretimin ikinci kademesi ve orta öğretimde psikolojik danışmanlık ve rehberlik servislerince ve gerekse yüksek öğretimde psikolojik danışmanlık ve rehberlik birimlerince öğrencilere etkili problem çözme becerilerinin, sağlıklı ve gerçekçi karar verme yöntem ve stratejilerinin geliştirilmesinin öğretilmesi için gerekli yardımların sağlanmasının karar vermede güçlüğü bulunan ergenler açısından oldukça yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Akbağ, M. & Çelik, H. (2007). "Ebeveyn Kabul-Red Algısı ve Bağlanma Tarzlarının Kişilik Özellikleri ve Kişilerarası Duyarlılık Düzeyi Üzerindeki Etkisi". IX. Ulusal PDR Kongresi, Çeşme, İzmir.

Alver, B. (2004). "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Beceri ve Karar Verme Stratejilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi". *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 185-205.

Baron, J., Granato, L., Spranca, M., & Teubal, E. (1993). "Decision-Making Biases in Children and Early Adolescent: Exploratory Studies". *Merrill-Palmer Quarterly*, 39, 22-46.

Bartholomew, K. & Horowitz, L. (1991). "Attachment Styles Among Young Adults: A Test Of A Four Category Model". *Journal of Personality And Social Psychology*, 61, 226-241.

Berscheid, E. (1994). "Interpersonal Relationships". *Annual Review of Psychology*, 3, 79-129.

Blatt, S.J. & Blass, R.B. (1990). "Attachment And Separateness: A Dialectical Model of The Products and Processes of Development Throughout the Life Cycle". *The Analytical Study Of The Child*, 44, 107-127.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 3. Loss, sadness, and depression*. New York: Basic

Books.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Vol. 2. Separation*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1979). *The Making and Breaking of Affectional Bonds*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1982). *Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books

Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-Child Attachment And Healthy Human Development*. New York: Basic Books.

Byrness, J.P. & McClenny, B. (1994). "Decision Making in Young Adolescents And Adults". *Journal of Experimental Child Psychology*, 58, 359-388.

Channing, L.B. (2000). *Decision-Making Skills*. Massachusetts.

Collins, N.L. & Read, S.J. (1990). "Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples". *Journal of Personality And Social Psychology*, 58, 644-663.

Çoban, A.E. ve Hamamcı, Z. (2006). "Kontrol Odakları Farklı Ergenlerin Karar Stratejileri Açısından İncelenmesi". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14, 393-402.

Deniz, M.E. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin TA-Baskın Ben Durumları ve Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Dinklage, L.B. (1969). "Student Decision-Making Studies of Adolescents". *Journal of Multicultural Counseling And Development*, 19, 146-157.

Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar Stratejileri ile Ana Baba Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erözkan, A. (2004). *Romantik ilişkilerde reddedilmeye dayalı incinebilirlik bilişsel değerlendirme ve başa çıkma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, KTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Ersever, H.Ö. (1996). *Karar Verme Becerileri Kazandırma Programının ve Etkileşim Grubu Deneyiminin Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Friedman, A.I., Mann, L. (1993). "Coping Patterns in Adolescent Decision Making: An Israili-Australian Comparison". *Journal of Adolescence*, 6, 187-199.

Griffin, D. & Bartholomew, K. (1994). "Models of The Self and Other: Fundamental Dimensions Underlying Measures of Adult Attachment". *Journal of Personality And Social Psychology*, 67, 430-445.

Hammond, J.S. (2002). *Karar Verme Sanatı*. Beyaz Yayıncılık, İstanbul.

Izgar, G. (2003). *Okul Yöneticilerinin Karar Verme Stratejileri ve Yeterlikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Johnson, R.H. (1978). "Individual Styles of Decision Making: A Theoretical Model for Counseling". *Personel and Guidance Journal*, 56, 530-536.

Josselson, R. (1988). The Embedded Self: In J. Adelson (Ed.), *Handbook of Adolescent Psychology* (188-210). New York: Wiley.

Kaplan, A.G. & Klein, R. (1985). *The Relational Self in Late Adolescent Women*. Works in Progress (Paper No. 17). Wellesley, MA: Stone Center Working Papers Series.

Karakaş, E. (1999). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Günlük Yaşamlarındaki Problemlerini Ölçmeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Kesici, Ş. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Psikolojik İhtiyaç Örüntüleri ve Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kulaksızoğlu, A. (2000). *Ergenlik Psikolojisi*. 3. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kuzgun, Y. (1992). "Karar Stratejileri Ölçeği; Geliştirilmesi ve Standardizasyonu". VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Leeper, C. (1998). "Decision-Making Processes Between Friends: Speaker and Partner Gender Effects". *Sex Roles*, 39, 125-133.

Leondari, A. & Kiosseoglou, G. (2000). "The Relationship of Parental Attachment And Psychological Separation to the Psychological Functioning of Young Adults". *Journal of Social Psychology*, 140, 451-466.

Mau, W.C. (2000). "Cultural Differences in Career Decision-Making Styles and Self-Efficacy". *Journal of Vocational Behavior*, 7, 365-378.

Merter, F. (1990). *Köy Ailesinde Meydana Gelen Değişmeler*. Ankara: Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Osipow, S.H. & Reed, R. (1985). "Decision-Making Styles and Career Indecision in College Students". *Journal of Vocational Behavior*, 27, 368-373.

Payne, J.W., Bettman, J.R., & Johnson, E. J. (1993). *The Adaptive Decision Maker*. Cambridge University Press: New York.

Rapoza, A. & Yalçinkaya, A. (1998). "Do Attachment Styles Change Culturally?" *Science News*, 9, 136-142.

Rice, K.G. & Mirzadeh, S.A. (2000). "Perfectionism, Attachment and Adjustment". *Journal of Counselling Psychology*, 47, 238-250.

Scott, S.G. & Bruce. R.A. (1995). "Decision-Making Style: The Development of A New Measure". *Educational And Psychological Measurement*, 55, 818-831.

Sinangil, H.K. (1992). "Yönetici Adaylarında Karar Verme ile Kaygı İlişkileri". VII. Ulusal Psikoloji Bilimsel Çalışmaları, Ankara: Türk Psikologlar Derneği, 171-177.

Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). "Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürler Arası Bir Karşılaştırma". *Türk Psikoloji Dergisi*, 14, 71-106.

Taşdelen, A. (2002). *Öğretmen Adaylarının Farklı Psiko-Sosyal Değişkenlere Göre Karar Verme Stilleri*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Tekin, M., Özmutlu, İ. ve Erhan, S.E. (2009). “Özel Yetenek Sınavlarına Katılan Öğrencilerin Karar Verme ve Düşünme Stillerinin İncelenmesi”. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11, 42-56.

Tezcan, M. (1973). *Türklerle İlgili Stereotipler (Kalıp Yargılar)*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

Tiryaki, M.G. (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi: Ankara.

Tolan, Ö.Ç. ve Soygüt, G. (2002). Üniversite Öğrencilerinde Kaygı Belirtileri ve Bağlanma Biçimleri ile Kişilerarası Şemalar Arasındaki İlişkiler. XII. Ulusal Psikoloji Kongresi, ODTÜ, Ankara.

Yılmaz, B. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İletişim Becerileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Yörükoğlu, A. (1989). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. 3. Baskı. Ankara, Özgür Yayın Dağıtım.